

A photograph of three flamenco dancers in traditional attire, each carrying a large wicker basket filled with colorful flowers on their heads. The dancer on the left wears a red dress with a green sash, the middle one a light blue dress with a pink sash, and the right one a light pink dress with a yellow sash. The background is dark, making the dancers and their vibrant clothing stand out.

Flamenco jako przykład zjawiska kulturowego

Oliwia Ziomek 4C

Historia oraz kultura tańca Flamenco

Wielu osobom flamenco kojarzy się z tańcem, ale tak naprawdę to znacznie więcej niż sam taniec, to zjawisko kulturowe ściśle związane z folklorem andaluzyjskich Romów, które poza tańcem obejmuje muzykę, śpiew, strój i cały wachlarz zachowań. Flamenco ma niezwykle długą i złożoną historię, która sięga kilka wieków wstecz.

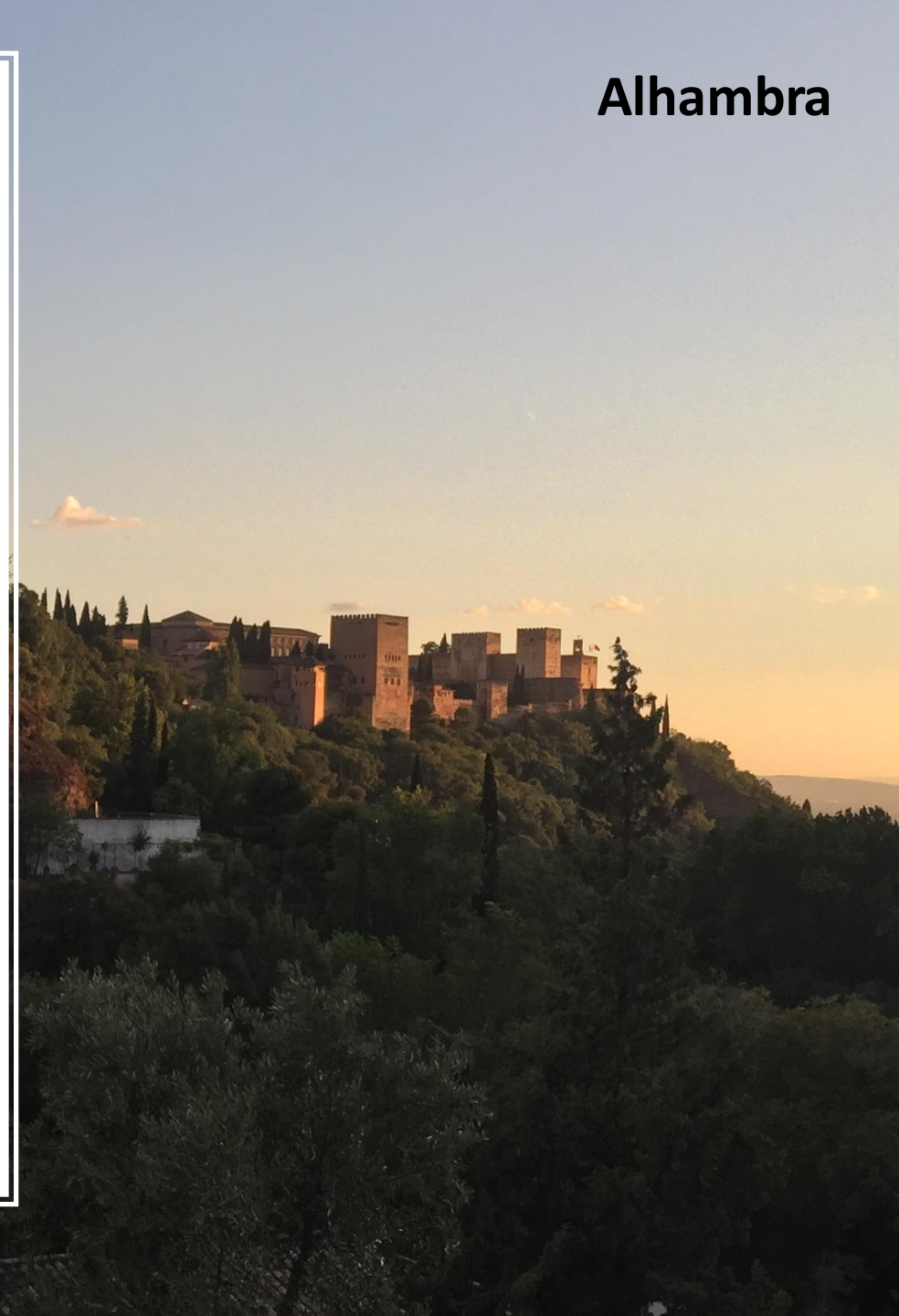

Flamenco – dawniej i dziś

Pełne pasji, temperamentu i energii flamenco jest jedną z najbardziej porywających form sztuki. Bogata historia flamenco jest widoczna w każdym zdecydowanym kroku tancerza, w każdym rzewnym dźwięku gitary i w każdym klaśnięciu w dłonie. By móc w pełni doświadczyć fenomenu, jakim jest współcześnie flamenco, warto zrozumieć, skąd się wywodzi i jak się rozwijało. Mimo, że obecnie flamenco utożsamiane jest z Hiszpanią, to jego korzenie i droga do światowej sławy są dużo bardziej złożone.

Najprościej flamenco można by określić jako kulturę lub raczej zjawisko kulturowe w Hiszpanii, związane z folklorem Cyganów andaluzyjskich. Wyraża się ono w wielu aspektach sztuki i życia codziennego. Może to być więc muzyka, taniec lub śpiew flamenco o wyjątkowej ekspresji ukazującej stan emocjonalny towarzyszący ludzkiemu życiu, w szczególności smutek bądź radość. Przyjrzyjmy się zatem temu zjawisku bliżej, by móc je zrozumieć i nauczyć się postrzegać w najwłaściwszy sposób.

Czym jest flamenco i w czym drzemie jego magnetyzm?

Na ekspresję flamenco składa się taniec (baile), śpiew (cante) oraz gra na gitarze flamenco (toque). Występom często towarzyszą również palmeros wyklaskujący rytm flamenco oraz grupy jaleadores – osoby wykrzykujące w stronę performerów zachęcające serie ponagleń, zawołań. Myślę, że nie istnieje uniwersalna odpowiedź na pytanie: w czym drzemie magnetyzm flamenco. Są tacy, na przykład słynny poeta Federico García Lorca, którzy twierdzą, że magia flamenco sprowadza się do duende. Jest to rodzaj transu, w który wprowadzają się wykonawcy flamenco, łącząc elementy choreografii z improwizacją. Duende nazywane jest też enigmatycznie duszą flamenco: szczególną, bolesną, namiętą, żywiołową ekspresją.

Plaza de Espana - Sevilla

Sztuka flamenco

Flamenco nie istniało by bez Gitanos czyli Cyganów zamieszkujących tereny Andaluzji. Uważa się, że wywodzą się oni z ludów hinduskich, na co może wskazywać wiele orientalnych elementów ich tańca np. ruchy dłoni. Cyganie ci na terytorium Hiszpanii dotarli najprawdopodobniej w XVI wieku z Flandrii.

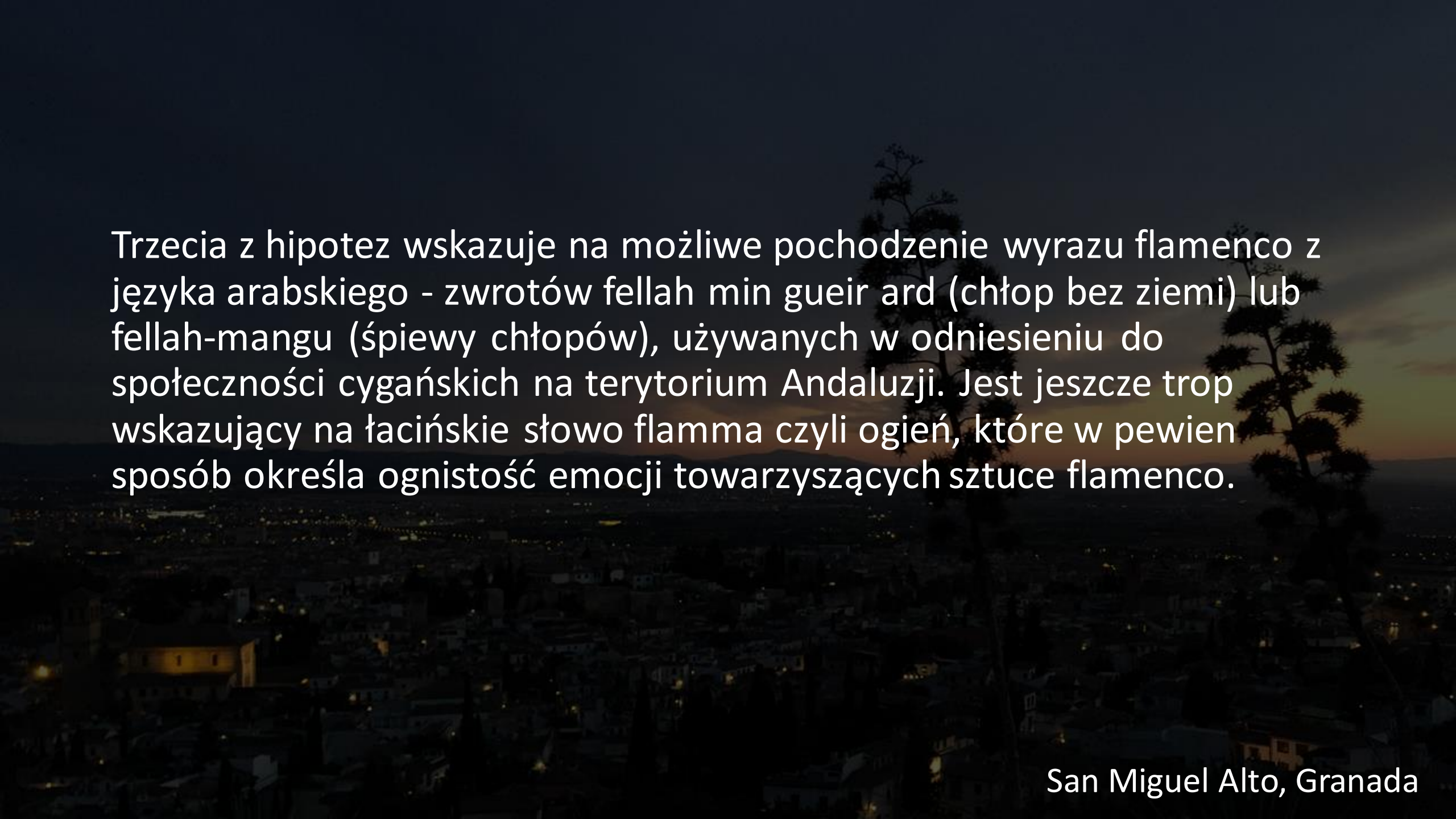
Nie zasymilowali się do końca z resztą lokalnego społeczeństwa, a ich ludowa tradycja uległa z czasem wpływom innych kultur, w szczególności arabskiej, żydowskiej i chrześcijańskiej. Elementy sztuki Gitanos, bazujące na śpiewie, na przestrzeni wieków podlegały zapewne wielu transformacjom. Od prostych, chłopskich przyśpiewek stały się wreszcie bardziej wyrafinowaną formą sztuki. W ten oto sposób wytworzyły się dość spójne definicje tego, czym jest śpiew (cante), muzyka / gra (toque) i taniec (baile) flamenco.

Co znaczy słowo flamenco?

Istnieje kilka hipotez objaśniających znaczenie słowa flamenco w kontekście sztuki andaluzyjskich Cyganów. Najłatwiej trafia do wyobraźni tłumaczenie z hiszpańskiego "flamenco" na wyraz flaming, oznaczający gatunek ptaka znanego z pięknego upierzenia i wykonywania pełnych gracji ruchów. Bardziej słuszna wydaje się być hipoteza nawiązująca do wcześniejszego miejsca pochodzenia Cyganów - Flandrii. Hiszpański przymiotnik flamenco, oznacza flamandzki czyli "pochodzący z Flandrii".

A night-time photograph of a city, likely Granada, Spain, viewed from an elevated position. The city lights are visible in the foreground and middle ground, with a dark sky above. A large, dark tree is silhouetted against the sky on the right side of the image. The text is overlaid on the upper half of the image.

Trzecia z hipotez wskazuje na możliwe pochodzenie wyrazu flamenco z języka arabskiego - zwrotów fellah min gueir ard (chłop bez ziemi) lub fellah-mangu (śpiewy chłopów), używanych w odniesieniu do społeczności cygańskich na terytorium Andaluzji. Jest jeszcze trop wskazujący na łacińskie słowo flamma czyli ogień, które w pewien sposób określa ognistość emocji towarzyszących sztuce flamenco.

Śpiew flamenco (cante)

Flamenco to bardzo ekspresyjna technika śpiewu stworzona przez Cyganów andaluzyjskich. To właśnie ona jest w stanie wyrazić emocje zawarte w tekstach piosenek (żalu, smutku, cierpienia, tęsknoty, radości, szczęścia...). Sam śpiew flamenco pełen jest charakterystycznych frazowań, głębokiego akcentowania części niektórych słów, nadawaniu im szczególnej barwy oraz energii dźwięku. Osoba, która wykonuje śpiew flamenco to tzw. cantaor. Flamenco uznaje się za jedną z najtrudniejszych form śpiewu.

Muzyka flamenco (toque)

Instrumentem, który jest praktycznie nieodzowny we współczesnym flamenco jest gitara. Oczywiście muzykę tą wzbogacają także inne dźwięki, w szczególności wyklaskiwanie rytmu dłońmi ułożonymi w specjalny sposób.

Gitara do flamenco jest specyficzną wersją gitary klasycznej. Posiada ona nieco węższe i płytsze pudło, struny zawieszane bliżej progów i wykonana jest z drewna cyprysowego (ze wstawkami z drewna cedru oraz jodły). Ze względu na częste wybijanie rytmu przez muzyków mocniejsza musi być przednia ścianka gitary, niekiedy zabezpieczana elementem nazywanym golpeador.

Dla gitarzystów flamenco bardzo istotny jest sposób trzymania gitary. Grają oni w pozycji siedzącej, wspierając instrument na wyższej ze skrzyżowanych ze sobą nóg. Gitarzysta flamenco to tzw. tocaor.

Rytm flamenco towarzyszący muzyce gitary wybijają mniej lub bardziej liczni członkowie zespołów flamenco: śpiewacy i tancerze. Mogą to robić za pomocą klaskania dłońmi bądź uderzania nimi w pudła na których przysiadują (cajones), pstrykając palcami lub grając na kastanietach. Muzyka flamenco przeniknęła do wielu innych gatunków muzycznych, w których okazało się, że dobrym akompaniamentem dla niej może być gra na skrzypcach, wiolonczeli czy na pianinie.

Taniec flamenco - baile

Taniec to chyba najbardziej widowiskowy element sztuki flamenco. Na wstępie należałoby podkreślić, że istnieje bardzo wiele odmian tańca flamenco, zależnych od danego palo czyli stylu flamenco. Choreografia taneczna towarzysząca flamenco wydaje się być czymś zupełnie naturalnym.

Osoby wykonujące profesjonalnie taniec flamenco to tzw. bailaores: mężczyzna to bailaor, kobieta to bailaora.

Style muzyki flamenco - palos

Istnieje bardzo wiele stylów flamenco czyli tzw. palos. Są one związane z jego charakterystyką, zależną w znacznej mierze od pochodzenia: konkretnego miasta, gminy lub wioski (nawet nie koniecznie w samej Hiszpanii). Decydujący wpływ na charakter danego palo ma liryka śpiewanego tekstu, konstrukcja jego zwrotek (ilość wersów), metryka, sylabiczność, tempo wykonywania czy wreszcie sama treść. Najbardziej spopularyzowane style flamenco noszą nazwy: alegría (szybkie tempo, charakterystyczna dla flamenco z Kadyksu), soleá (wolniejsze, dostojne), bulería (żywiłowe, Jerez de la Frontera), malagueña (bogate stylistycznie, Malaga), sevillana (prosta forma, umiarkowane tempo, grane i tańczone podczas lokalnych fiest w Sewilli i okolicach), zambra (bardzo zmysłowe, Granada i Almeria), petenera (bardzo melancholijne), falseta (krótka melodia grana na gitarze, będąca przerywnikiem między głównymi utworami, często improwizowana).

Plaza de Espana - Sevilla

Gdzie zobaczyć flamenco (tablaos)?

Tradycyjnym miejscem w Hiszpanii, w którym można zobaczyć pokaz flamenco jest bar lub restauracja noszące popularną nazwę tablao. Najczęściej znajduje się tam wyodrębniona od reszty pomieszczenia mała scena z miejscem pozwalającym na swobodny taniec dla bailaores i na przycupnięcie na krzesłach, pudłach lub skrzyniach dla muzyków. Ważnym elementem każdego tablao jest gastronomia, ponieważ serwowane podczas pokazów flamenco przystawki, dania i napoje nieraz pozwalają właścicielom utrzymać dochodowość tablao. Poza tym, czyż nie jest wspaniale obejrzeć spektakl w towarzystwie lampki dobrego wina i hiszpańskiej przekąski...

Inspiracje i fuzje flamenco...

Flamenco stało się inspiracją dla wielu gatunków muzyki oraz dziedzin sztuki. Dzięki temu trafiło na wielkie sceny na całym świecie. Doskonale zaadaptowało się w muzyce klasycznej. Pierwszy raz na wielką skalę wkomponował je w swoje sceniczne dzieło wielki hiszpański kompozytor Manuel de Falla - był to balet zatytułowany Czarodziejska miłość (El Amor brujo, 1915). W późniejszym czasie również inne przedstawienia sceniczne tego artysty wykorzystywały muzykę flamenco, trafiając na deski wielkich teatrów i oper na świecie.

Do popularyzacji sztuki flamenco na świecie przyczyniali się również bardziej współcześni artyści. Wielkim ambasadorem flamenco był gitarzysta Paco de Lucía, który koncertował i nagrywał z największymi gwiazdami muzyki jazzowej.

Niektóre elementy flamenco z powodzeniem wplatają do swoich nagrań hiszpańscy wykonawcy muzyki pop. Z bardziej znanych w naszym kraju można wspomnieć o zespołach Ojos de Brujo i Chambao.